

Par produktu pārvaldības un PRIIP prasībām

Finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem savā darbībā ir jāievēro Finanšu instrumentu tirgus likuma (turpmāk – FITL), Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk – Komisija) 28.08.2018. normatīvo noteikumu Nr. 139 "Normatīvie noteikumi par ieguldījumu produktu pārvaldības prasībām" (turpmāk – Noteikumi Nr. 139), Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 1286/2014 par komplektētu privāto ieguldījumu un apdrošināšanas ieguldījumu produktu (*PRIIP*) pamatinformācijas dokumentiem (turpmāk – PRIIP regula) un Komisijas 26.03.2019. normatīvo noteikumu Nr. 54 "Normatīvie noteikumi par valodas lietošanu pamatinformācijas dokumentā par komplektēto privāto ieguldījumu un apdrošināšanas ieguldījumu produktu" prasības. Komisija vērs uzmanību, ka tai nav tiesību sniegt oficiālu tiesību normu skaidrojumu. Tomēr, lai finanšu instrumentu tirgus dalībnieki konsekventi piemērotu minēto tiesību aktu normas darbībā Latvijas finanšu sektorā, Komisija pauž savu viedokli, sniedzot atbildes uz finanšu instrumentu tirgus dalībnieku biežāk uzdotajiem jautājumiem.

Vienlaikus Komisija vērs uzmanību – ja kāds no Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes turpmāk publiskotajiem paziņojumiem, kurā tiks sniegts skaidrojums par atsevišķu Finanšu instrumentu tirgus direktīvas 2014/65/ES (turpmāk – MiFID II) regulējuma prasību piemērošanu, būs citādāks nekā tālāk paustais viedoklis, arī Komisijas viedoklis tiks mainīts atbilstoši tam, kāda būs kopējā pieeja Eiropas Savienības dalībvalstīs attiecīgajā MiFID II regulējuma piemērošanas jautājumā.

1. jautājums. Izvērtējot noslēgtos darījumus ar finanšu instrumentiem (turpmāk – FI) saskaņā ar produktu pārvaldības prasībām, tirgus dalībnieks konstatēja, ka atsevišķi FI tika pārdoti ārpus izstrādātāja noteiktā mērķtirgus. Vai šādā gadījumā iestādei – produkta izplatītājam – ir jāziņo izstrādātājam par šiem darījumiem arī tad, ja starp iestādi un produkta izstrādātāju nepastāv nekādas līgumattiecības?

Atbilde. FITL 133.¹⁷ panta devītās daļas prasības par pienākumu sniegt izstrādātājiem informāciju par produktu pārdošanu, tādējādi atbalstot izstrādātāju veikto produktu pārskatīšanu, neparedz izņēmumus un ir piemērojamas arī gadījumos, kad iestādei kā produkta izplatītājam nav noslēgts līgums par produkta izplatīšanu ar tā izstrādātāju. Arī Noteikumu Nr. 139 47. un 59. punkta prasības par informācijas apmaiņu starp produkta izstrādātāju un izplatītāju par pārdošanu ārpus mērķtirgus neparedz atšķirīgu pieeju gadījumos, kad starp izplatītāju un izstrādātāju ir noslēgts līgums par produkta izplatīšanu un kad līgums nav noslēgts.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 139 47. punkta prasībām izplatītājam ir pienākums saglabāt un sniegt izstrādātājam informāciju par produktu pārdošanu ārpus mērķtirgus (tostarp par pārdošanu negatīvajā mērķtirgū), kā arī pēc izstrādātāja pieprasījuma pamatot savu lēmumu par produktu pārdošanu ārpus mērķtirgus, vai informāciju par izstrādātāja ieteikto izplatīšanas stratēģijas paplašināšanu. Saskaņā ar FITL 133.¹⁷ panta devītās daļas prasībām informācijas sniegšanas mērķis ir atbalstīt izstrādātāju veikto produktu pārskatīšanu. Saskaņā ar FITL 133.¹⁶ panta četrpadsmitās un piecpadsmitās daļas prasībām, kā arī FITL 133.¹⁷ panta piektās daļas prasībām produktu izstrādātājs un izplatītājs regulāri pārskata atbilstoši izstrādātos vai izplatītos produktus. Tomēr nevienā tiesību aktā nav precīzi noteikts termiņš, kad jāveic minētā pārskatīšana. Turklāt saskaņā ar FITL 133.¹⁶ panta piecpadsmitās daļas prasībām produkta izstrādātājam ir pienākums noteikt, cik regulāri tiek pārskatīti tā FI.

Ņemot vērā minēto, Komisija secina, ka produktu pārskatīšanas precīzu termiņu nosaka produktu izstrādātājs un produktu izplatītājam ir pienākums sniegt izstrādātājam informāciju par pārdošanu ārpus mērķtirgus, pārdošanu negatīvajā mērķtirgū (ņemot vērā Noteikumu Nr. 139 43. punkta izņēmumus), kā arī par izstrādātāja ieteikto izplatīšanas stratēģijas paplašināšanu nekavējoties pēc

izstrādātāja vai izplatītāja sadarbības partnera, kas ir starpnieks starp izstrādātāju un izplatītāju, pieprasījuma, lai atbalstītu izstrādātāja veikto produkta pārskatīšanu tā noteiktajā termiņā.

Atbildot uz jautājumu, Komisija ņem vērā, ka situācijā, kad iestāde tikai izpilda rīkojumu par klienta izvēlēti FI iegādi, nekādā veidā neveicinot produkta pārdošanu un nenoslēdzot līgumu par produkta izplatīšanu ar tā izstrādātāju, produkta izplatītājam var nebūt tieša kontakta un iespējas sazināties ar produkta izstrādātāju. Īpaši tas attiecas uz tirdzniecības vietās tirgojamiem produktiem. Situācijā, kad pēc klientu iniciatīvas pārdoto FI klāsts ir ļoti plašs, bet katra FI pārdošanas apjoms ir neliels, būtu nesamērīgi prasīt, lai izplatītājs produkta izstrādātājam sniedz informāciju par katru individuālu gadījumu, kad produkts izplatīts ārpus mērķtirgus, vai sniedz informāciju pēc savas iniciatīvas ārpus izstrādātāja noteiktā produkta pārskatīšanas termiņa. Produktu pārvaldības prasību ieviešanas mērķis arī nebija ierobežot klientiem pieejamo FI klāstu.

Komisijas skatījumā atbilstoši Noteikumu Nr. 139 45. punkta prasībām izplatītāja pārdošanas ārpus mērķtirgus dokumentēšana ir paredzēta, lai sniegtu produkta izstrādātājam vai sadarbības partnerim – starpniekam – informāciju apkopotā veidā bez pārlielas detalizācijas un lai pieņemtu informētu lēmumu par produktu izplatīšanas stratēģijas grozījumiem. Ievērojot FITL 133.¹⁷ panta piektās daļas prasības, iestāde pati var noteikt piedāvāto vai ieteikto ieguldījumu produktu un sniegto pakalpojumu pārskatīšanas regularitāti un precīzu termiņu.

2. jautājums. Noteikumu Nr. 139 56. punkta prasības nosaka iestādes pienākumu nodrošināt, ka gadījumi, kad produkts tiek pārdots ieguldītājiem no negatīvā mērķtirgus, ir reti un šis novirzes pamatojums ir nozīmīgs un daudz būtiskāks nekā pamatojums pārdošanai ārpus pozitīvā mērķtirgus. Kā šī prasība ir izpildāma situācijā, kad iestāde nodrošina klientam pieejas tiesības kontrahenta uzturētā tirdzniecības platformā, kur ir pieejams plašs FI klāsts, un klients pēc savas ekskluzīvas iniciatīvas izvēlas konkrētu FI un sniedz iestādei rīkojumu par FI iegādi?

Vai iestāde, sniedzot klienta rīkojumu izpildes pakalpojumu bez ieguldījumu konsultācijas, ir tiesīga pārdot produktu klientam no negatīvā mērķtirgus, ja vienīgais pamatojums šādai rīcībai ir klienta nemotivēts pieprasījums pārdot konkrēto produktu?

Atbilde. Ievērojot Noteikumu Nr. 139 36. punkta prasības, ir pieļaujama situācija, kad par klientu pieejamā informācija nav pietiekama, lai nodrošinātu pilnīgu mērķtirgus novērtējumu, ja iestāde izpilda klienta rīkojumu tirdzniecības platformā, nesniedzot klientam ieguldījumu konsultāciju. Šādā situācijā iestādei ir pienākums brīdināt klientu, ka tā nevar veikt pilnīgu mērķtirgus novērtējumu. Minētajā situācijā iestāde ir tiesīga pārdot produktu klientam no negatīvā mērķtirgus neatkarīgi no klienta pamatojuma. Vienlaikus iestādei ir pienākums ievērot FITL 126.² panta pirmās, trešās un desmitās daļas prasības par produkta atbilstības vērtēšanu.

Veicot regulāru izplatāmo produktu un izplatīšanas stratēģijas vērtēšanu saskaņā ar FITL 133.¹⁷ panta piektās daļas prasībām, iestādei ir pienākums ņemt vērā Noteikumu Nr. 139 56. punkta prasības par pienākumu nodrošināt, ka gadījumi, kad produkts tiek pārdots ieguldītājiem no negatīvā mērķtirgus, ir reti. Piemēram, attiecībā uz jautājumā minēto situāciju, kad, apkopojot informāciju par gada laikā platformā pārdotiem sarežģītiem FI pēc attiecīgā klienta brīdinājuma par neatbilstošiem produktiem (kas veikts saskaņā ar FITL 126.² panta desmitās daļas prasībām) vai analizējot klientu sūdzības, iestāde konstatē lielu pārdošanas negatīvā mērķtirgū proporciju, iestādei ir pienākums mainīt savu pieeju attiecībā uz mērķa klientu, kuriem ir pieejama platforma, noteikšanu vai paredzēt platformā dažādas pieejas tiesības noteiktām klientu grupām.

Ja iestāde veic aktīvas darbības produktu izplatīšanā (piemēram, pati uztur tirdzniecības platformu un veic klientiem pieejamo FI atlasī), pieejai Noteikumu Nr. 139 56. punkta prasību ievērošanai ir jābūt daudz detalizētākai.

3. jautājums. Vai situācijā, kad tiek izpildīts klienta rīkojums bez ieguldījumu konsultācijas, iestādei ir pienākums brīdināt klientu, ka klients ietilpst produkta negatīvajā mērķtirgū? Vai šāds brīdinājums ir jāsniedz vienreiz (piemēram, pirms līguma noslēgšanas vai pirms pirmā darījuma ar attiecīgo produktu) vai pirms katra darījuma ar šo produktu?

Atbilde. Atbilstoši Noteikumu Nr. 139 36. punktam iestādei ir pienākums brīdināt klientu par ierobežotu iespēju izvērtēt, vai klients atbilst mērķtirgum, piemēram, ievieojot brīdinājumu tirdzniecības platformā. Tiesību akti nenosaka pienākumu sniegt klientam personalizētu brīdinājumu par pārdošanu negatīvajā mērķtirgū pirms katra darījuma. Izpildot klienta rīkojumu attiecībā uz produktu, kas iestādes vērtējumā nav atbilstošs klienta zināšanu un pieredzes līmenim, iestāde brīdina klientu par neatbilstošu produktu saskaņā ar FITL 126.² panta desmitās daļas prasībām pirms katra darījuma vai vismaz reizi mēnesī (ļoti biežas rīkojumu iesniegšanas gadījumā, piemēram, *intraday trading*). Dubulta klienta brīdināšana pirms katra darījuma tiesību aktos nav paredzēta.

Papildus Noteikumu Nr. 139 44. punktā paredzētais pienākums informēt klientu par produkta pārdošanu negatīvajā mērķtirgū ir attiecināms uz portfeļa pārvaldīšanas vai ieguldījumu konsultāciju pakalpojumiem. Tiesību akti nenosaka šādas informācijas sniegšanas regularitāti un precīzu termiņu. Komisijas skatījumā Noteikumu Nr. 139 44. punkta prasības attiecībā uz informācijas atklāšanu klientam var tikt izpildītas vienlaicīgi ar izplatīšanas stratēģijas un produktu regulāro pārskatīšanu, ko veic iestāde saskaņā ar FITL 127. panta vienpadsmitās daļas 3. punkta prasībām un FITL 133.¹⁷ panta piektās daļas prasībām, piemēram, reizi gadā.

4. jautājums. Iestādes privāts klients vēlas pēc savas iniciatīvas iegādāties citā dalībvalstī reģistrēta ieguldījumu fonda (turpmāk – PVKIU) ieguldījumu apliecības, izmantojot iestādes sniegtos brokeru pakalpojumus (klientu rīkojumu izpilde bez konsultācijas). Šāds PVKIU netiek publiski izplatīts Latvijā saskaņā ar Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 77.³ pantu, iestādei nav nodoma kļūt par šāda fonda izplatītāju Latvijā, un šāda fonda ieguldītājiem paredzētā pamatinformācija (KIID) nav pieejama latviešu valodā.

Vai iestāde ir tiesīga izpildīt rīkojumu? Kādi ir iestādes pienākumi attiecībā uz informācijas atklāšanu klientam, ņemot vērā FITL produktu pārvaldības un PRIIP regulas prasības?

Atbilde. Iestādei nav jāatsaka klientam pēc paša iniciatīvas izpildīt rīkojumu par tādu PVKIU apliecību pirkšanu, kuras netiek publiski izplatītas Latvijā saskaņā ar Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 77.³ pantu, jo PVKIU kontekstā izplatīšanas jēdziens ir saprotams šaurāk nekā PRIIP regulas un FITL kontekstā. Lūdzam iepazīties ar Komisijas sniegto skaidrojumu jautājumam un atbilžu publikācijā "Par produktu pārvaldības prasībām un izplatīšanas jēdzienu". Iestāde ir tiesīga izpildīt klienta rīkojumu, informējot klientu, ka attiecīgais PVKIU netiek izplatīts Latvijā, un klientam ir pienākums patstāvīgi iepazīties ar fonda ieguldītājiem paredzētajiem dokumentiem.

Vēršam uzmanību, ka šī kārtība būs piemērojama līdz 31.12.2021., jo saskaņā ar grozījumiem, kas ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 2019/1156 par kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu pārrobežu izplatīšanas atvieglošanu veikti PRIIP regulas 32. panta 1. punktā par noteikto atbrīvojumu, pienākums sniegt privātam klientam pamatinformācijas dokumentu (KID), pārdodot

* <https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2019/05/Jaunie%20jaut%20ProdParv%20un%20izplatisana%20janv%202019c.docx>.

PVKIU ieguldījumu apliecības, ir piemērojams līdz šim datumam. Pēc 31.12.2021. iestādei, izpildot privāta klienta rīkojumu, būs pienākums sniegt klientam norādi uz fonda ieguldītājiem paredzētajiem dokumentiem (piemēram, norādīt saiti uz sadarbības partnera publicēto informāciju angļu valodā), iepriekš noskaidrojot, vai klients saprot angļu valodu nepieciešamajā līmenī, kā to paredz Komisijas 26.03.2019. normatīvo noteikumu Nr. 54 "Normatīvie noteikumi par valodas lietošanu pamatinformācijas dokumentā par komplektēto privāto ieguldījumu un apdrošināšanas ieguldījumu produktu" prasības.